УДК 72.01
https://doi.org/10.32461/2226-2180.38.2020.222072

Цитування:
Демессіе М. К. Реалізація концепції «регіоналізм в архітектурі» в сучасній архітектурно-дизайнерській практиці. *Мистецтвознавчі записки:* зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 25-29.

Demessie M. (2020). Realization of the concepts of "regionalism in architecture" in modern architectural and design practice. Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats′, 38, 25-29 [in Ukrainian].

Демессіе Мекуріа Келкай,
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету
demessiemk@gmail.com
https://orcid.org/ 0000-0002-5015-4820

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ «РЕГІОНАЛІЗМ В АРХІТЕКТУРІ» В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Мета дослідження. Розкрити особливості формування і розвитку концепції регіоналізму в архітектурі з виділенням концептуальних засад і принципів для практичної реалізації найбільш важливих характеристик об'єктів-прототипів на архітектурно-планувальну організацію сучасних об'єктів. **Методологія дослідження** ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових методів дослідження: аналіз літературних та архівних джерел, натурні дослідження і фіксації, аналіз історичних, картографічних і проектних матеріалів. **Наукова новизна**. Полягає в узагальненні та розробці концепції інтегрованого підходу до архітектурно-дизайнерського проектування, що базується на максимально повному врахуванні регіональних особливостей різного роду. Також доведено, що регіональна ідентичність є системо-утворюючим фактором стійкого розвитку архітектури майбутнього. Запропонована необхідність впровадження в нормативні документи норм, які чітко визначають особливості реалізації концепції регіоналізму в сучасній архітектурі. **Висновки.** Сучасне місто, що зберігає риси своєї культурної ідентичності і поєднує їх з передовими технологіями організації простору, має найбільші шанси стати привабливим місцем для життя городян. Тому підходи до створення регіонально-спрямованого об'єкта повинні орієнтуватися на адаптацію глобальних тенденцій, з пріоритетним збереженням історичної та культурної спадщини конкретного регіону. При впровадженні проектно-творчої концепції регіоналізму в сучасній архітектурно-дизайнерської практиці необхідно ґрунтуватися на наступні інтегровані стратегії: повага до історії, традиції та регіональної ідентичності регіонів; адаптація традиційних образів та прототипів до сучасних умов; перевтілення традиційних рішень в сучасну архітектуру; розгляд регіоналізму і глобалізації як складові частини загального процесу, а не як протиборчі течії.

Ключові слова: регіоналізм, глобалізація, концепція, «Міжнародний стиль», інтегровані стратегії.

Demessie Mekuria, *candidate of technical sciences, associate professor, associate professor of the department of Design, Cherkasy state technological university*

Realization of the concepts of "regionalism in architecture" in modern architectural and design practice

The purpose of the article is to reveal the features of the formation and development of the concept of regionalism in architecture with the allocation of conceptual principles and techniques for the practical implementation of the most important characteristics of objects and prototypes in the architectural and planning organization of modern objects. **The research methodology** is based on the complex use of general scientific research methods: analysis of literary and archival sources, field studies and fixations, analysis of historical cartographic and design materials. **The scientific novelty** consists of summarizing and developing the concept of an integrated approach to architectural and design projection, based on the most complete consideration of regional features of various kinds. It is also proved that regional identity is a system-forming factor in the sustainable development of the architecture of the future. The necessity of introducing norms into normative documents that clearly define the features of the implementation of the concept of regionalism in modern architecture is proposed. **Conclusions.** The modern city, retains the features of its cultural identity and combines them with advanced technologies for organizing space, has the greatest chance of becoming an attractive place for the life of citizens. Therefore, approaches to creating a regionally-oriented object should be guided by the adaptation of global trends, with the priority conservation of the historical and cultural heritage of a particular region. Upon implementation of the design and creative concept of regionalism in modern architectural and design practice, it is necessary to rely on the following integrated strategies: respect for the history, tradition, and regional identity of the regions; adaptation of traditional images and prototypes in modern conditions;

©Демессіе М. К., 2020

transforming traditional solutions into modern architecture; to consider regionalism and globalization as components of the overall process, and not as opposing currents.

Key words: regionalism, globalization, concept, "International style", integrated strategies.

Актуальність теми дослідження. Поява сучасного архітектурно-дизайнерського підходу до проектування просторових архітектурних об'єктів із застосуванням сучасних комп'ютеризованих програм, без урахування регіональної специфіки, регіональних природно-кліматичних факторів, географічно-ландшафт-них умов, культурних і релігійних традицій місцевого населення призводить не тільки до копіювання та типізації архітектурно-просто-рових шаблонів, характерних для інших регіонів, але і до зниження сприйняття і соціальної привабливості, а також індивіду-альності архітектурних об'єктів.

Практика показує, що наявні на сьогодні системи проектування, більшою мірою, повторюють архітектурно-дизайнерські шаблони і типові проекти, які не враховують регіональні особливості і тим самим знижують значимість регіоналізму в архітектурно-дизайнерському проектуванні. Крім того, в нормативно-методичних документах у сфері архітектурно-дизайнерського проектування відсутні чіткі вимоги до врахування регіональних особливостей, що на практиці призводить до їх ігнорування або формального виконання.

Незважаючи на значну кількість наукових праць з тематики регіоналізму в архітектурі і дизайні, на сьогоднішній день відсутня науково-обґрунтована концепція і нормативні документи, що регулюють і враховують особливості реалізації концепції регіоналізму в сучасній архітектурі та дизайнерській практиці.

У зв'язку з цим, виникає актуальне питання, націлене на вивчення проблеми регіоналізму та його впровадження в сучасній проектній творчості і в архітектурно-дизайнерській практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регіоналізму в сучасному архітектурно-дизайнерському проектуванні привертає увагу дослідників з кінця XX ст. При цьому аналіз архітектурно-дизайнерського процесу в Україні, почався на початку 1990-х років. Загалом праці дослідників Б. Черкеса, С. Айдарова, С. Лінди, Ю. Білоконя, Г. Дружиніної, М. Блінова, А. С. Мартиненко, И. В. Кудряшева та інших [1] зосереджені на проблемі сприйняття українськими архітекторами актуальних світових тенденцій при проектуванні архітектурно-дизайнерських об’єктів. За кордоном, аналіз загальних теорій і концепцій регіоналізму та його адаптації до сучасної архітектури викладені в працях Ч. Дженкса, В. Н. Куршакова, Z. Torabi, К. Фремптону, Ю. С. Янковської, S. Brahman та інших [2; 3].

Велика кількість інформації щодо конкретних проявів і досліджень регіональних особливостей архітектури різних територіально-державних утворень міститься у працях І. М. Агишева, С. С. Айдарова, А. В. Антюфєєва, Т. В. Вавилонської, С. Ф. Дядченко, Т. Н. Вальтеран, М. Б. Глаудінової, В. Г. Залесова, А. Я. Зенкевича, В. І. Іовлева, Н. А. Коновалової, Р. М. Муксінова, З. С. Нагаєвої, Д. Д. Омуралієва, В. В. Піщуліної, В. Л Хайта, Е. В. Пономаренко, С. А. Сергачова, В. С. Федосіхіна, А. А. Старикова, С. О. Хан-Магометова та інших вчених [3; 4].

Вивчення праць різних дослідників в цьому напрямку дозволило розширити і уточнити комплекс, який зумовлює архітектурну регіональну специфіку факторів таких як: етнокультурних традицій спадщини, природно-кліматичних та геоландшафтних умов, місцевих будівельних матеріалів та інших. Однак вивчення матеріалів досліджень з літературних джерел і нормативно-методичних документів показує про відсутність чітких методичних рекомендацій з врахування специфіки регіоналізму при проектуванні нових архітектурно-дизайнерських об'єктів.

Метою дослідження є розкриття особливостей формування і розвитку концепції регіоналізму в архітектурі з виділенням концептуальних засад і прийомів їх архітектурно-планувальної організації для практичної реалізації найбільш важливих характеристик об'єктів-прототипів на архітек-турно-планувальну організацію сучасних об'єктів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної тенденції розвитку регіоналізації актуальний не тільки з наукової точки зору, але і має практичне значення стосовно кожного регіону світу. У сучасній архітектурній практиці світова спільнота все частіше стикається з тенденціями глобалізації та втрати національної та регіональної ідентичності. Це відбувається через появу і широкого поширення типових рішень, які формується багато в чому без урахування природно-кліматичних умов, місцевих традицій, релігійних особливостей і соціальних факторів. Такий підхід до формування штучного оточення викликає обґрунтовані нарікання і з боку городян.

Таким чином, проблеми регіоналізму в проектній практиці змушують звертатися до них знову і знову. Хоча результати деяких наукових досліджень знайшли комплексне застосування в практиці, але, в силу ряду обставин, так і не можуть зробити сучасну регіональну архітектуру повністю унікальною і самобутньою.

Регіоналізм в архітектурі – елемент мистецтва і проектна практика, характерна, коли підхід до архітектурно-дизайнерського рішення надихається ідеями національної винятковості і самобутності певного регіону, місцевими особливостями і традиціями в матеріальній та духовній культурі народу, що надає своєрідність архітектурі саме цього народу.

Глобалізація в архітектурі – процес всесвітньої інтеграції та уніфікації стандартів, будівельних і проектних норм, проектних рішень, а також технологічних і організаційних процесів різних країн. Процес глобалізації приніс людству розвиток технологій, промисловості, зростання міст, широкий спектр можливостей для будівництва, архітектури, дизайну та інші галузі народного господарства. Однак, незважаючи на величезні позитиви, не можна не відзначити про деякі негативні фактори глобалізації. Зокрема, це позначилося на архітектурній практиці, як засобі культурної, національної, релігійної та етнічної виразності. Глобалізація в архітектурі – це процес, пов'язаний з появою в архітектурі і дизайні нового стилю – «Міжнародний стиль», як об'єднуючого всі нації в єдину глобальну проектну систему [5].

Основними ознаками в архітектурі нового стилю – «Міжнародний стиль» є:

− оптимальна простота планів і форм;

− незвичний вид споруд;

− зниження ролі орнаментів на будівлях і спорудах;

− використання інноваційних розробок, технологій та будівельних матеріалів, їх реалізація в архітектурно-дизайнерській практиці;

− імітація дорогих природних матеріалів в будівництві;

− поряд з сучасним інтер'єром – створення гармонійного природного екстер'єру;

− інтегрований розвиток міського середовища;

− більше уваги на функціональність і гармонійність зовнішнього вигляду;

− використання збірно-розбірних об'ємних форм при будівництві будівлі;

− будівництво будівель і споруд, які можуть модифікуватися, видозмінюватися та вільно змінюватися свою функцію;

− тенденція до оптимізації і створення комфортних умов в житлових просторах;

− розширення ефективного управління інженерними системами будинку – створення «розумний дім»;

− застосування системи для відстеження енергоефективності будівлі в реальному часі;

− тенденції в проектуванні, які спрямовані на будівництво вгору;

− прагнення до футуристичної архітектури, що поєднує в собі всі передові напрацювання в архітектурі та дизайні;

− сучасна архітектура стає все більш економічною, екологічною і ергономічною.

Тенденція глобалізації в сучасній архітектурній практиці дуже часто призводить до втрати національної та регіональної ідентичності, тобто в процесі глобалізації відбувається домінування унікальності регіональної архітектури (регіоналізму). Цьому сприяє в основному поява і широке поширення універсальних нових будівельних матеріалів і технологій, типові проектні рішення, запозичення і копіювання образів архітектурних елементів, які застосовуються без урахування природно-кліматичних особливостей, місцевих традицій, релігійних ухилів місцевого населення і соціальних факторів.

Як показує практика, трансформація, яка стрімко відбувається в сучасних містах, демонструє суперечливі тенденції при створенні архітектурно-дизайнерських об'єктів. З одного боку, образ міст продовжує залишатися зберігачем національного художнього та культурного колориту нації, а з іншого боку, саме сучасні швидкозростаючі міста стали основою придушення унікальності національної художньої культури. Втілення в сучасну архітектуру та міський дизайн глобальних мотивів і так званий «Міжнародний стиль» витісняють регіональні і унікальні предметно-просторові атрибути в образі міст. Особливо швидко це відбувається в розвинених країнах, де єдиний стиль життя городян відбивається в типовій архітектурі, де поняття регіональна архітектура (регіоналізм) відходить на другий план. Ігнорування особливості регіоналізму при формуванні рукотворного оточення викликає обґрунтовані засудження і з боку населення, які проживають в даному регіоні [6].

Незважаючи на те, що регіональній проблематиці завжди приділялося значне місце в розвитку архітектурного зодчества, але процес глобалізації на сучасному етапі змушує звертатися до проблематики регіоналізму в проектному творчості і в архітектурно-дизайнерській практиці, в котрий раз.

У зв'язку з цим виникає необхідність в проведенні дослідження і акцентування на проблемі регіоналізму в умовах глобалізації.

Регіоналізм не обмежується сферою архітектури, а й зачіпає ландшафтну архітектуру, дизайн і багато інших областей мистецтва, тому необхідно проводити більш детальний аналіз з цієї проблематики, щоб дати напрямок розвитку регіоналізму в єдності з сучасним зодчеством – «Міжнародним стилем» [7]. Чітке розуміння суті проблеми інтеграції регіоналізму із сучасною архітектурно-дизайнерською культурою допоможе в подальшому сформувати концепцію комплексного регіонального підходу в сучасній архітектурі.

При втіленні ідеї сучасного архітектурно-дизайнерського рішення, необхідно враховувати регіональні фактори і особливості, такі як:

− використання національного колориту, декору, збереження історії та ідентичності певного регіону;

− використання традиційних історичних образів, орнаментів, зображень, характерних для даного регіону;

− адаптація нової архітектури к менталітету місцевого населення;

− збільшення самобутності і унікальності архітектури;

− поєднання технологічного та етнічного мотиву;

− врахування етнографічних, національних, соціальних, політичних, економічних особливостей;

− акцент на використання місцевих матеріалів;

− інтеграція жанру різних видів мистецтва до місцевих національних традицій, історії, епосу;

− використання різних видів і прийомів прикладної графічної техніки регіону;

− включення в сучасну архітектуру етнокультурного компонента;

− проектування в історичному середовищі і специфіці регіону;

− трансформація регіональної архітектури в сучасну з урахуванням всіх факторів.

Таким чином, при реалізації концепції сучасної архітектури в певному регіоні потрібно враховувати комплекс особливостей різного роду: крім традиційних природно-кліматичних, історичних, ще є етнографічні, національні, соціальні, політичні, економічні, релігійні, а також обов'язкову орієнтацію на розвиток і адаптацію глобальних течій – як технологічних, так і соціальних, і економічних. Таке чітке розуміння суті проблеми допоможе в подальшому сформувати концепцію комплексного регіонального підходу в сучасній архітектурі та дизайні в умовах світової глобалізації.

Оскільки архітектура як вид мистецтва може бути прекрасним посередником в міжкультурному та міжнаціональному діалозі, через архітектурні творіння дає можливість представнику однієї культури ближче пізнати традиції іншого народу. І, в свою чергу, історія і унікальність різних національностей нашої планети не залишаться забутими самими представниками тієї чи іншої національності.

Національні традиції в архітектурі актуальні й досі. Кожен народ повинен зберігати пам'ять про свою історію, традиції, культуру, релігію. І архітектура як обличчя часу може стати прекрасним інструментом для цього, посередником в міжкультурному та міжнаціональному спілкуванні, що в процесі глобалізації необхідно враховувати [4].

У ході аналізу сучасних архітектурно-дизайнерських проектних рішень в рамках нашого дослідження було виявлено, що основний акцент робиться на застосуванні сучасних матеріалів, технологій і новаторських ідей, при цьому регіональні особливості та традиції не завжди враховуються.

У зв'язку з цим, пропонується проектно-творча концепція, яка передбачає створення інтегрованих стратегій для об'єднання концепції регіоналізму з сучасною архітектурою в умовах глобалізації.

Концепція інтегрованих стратегій передбачає не якийсь зафіксований стиль, не схильний до змін, а ряд принципів, в рамках яких кожен автор може слідувати своєму підходу по об'єднанню регіоналізму з «Міжнародним стилем». Нова стратегія повинна служити основою для дбайливого ставлення при включенні історичних об'єктів в тіло майбутнього об'єкта.

Висновки. Сучасне місто, що зберігає риси своєї культурної ідентичності і поєднує їх з передовими технологіями організації простору, має найбільші шанси стати привабливим місцем для життя городян. Регіоналізм – архітектурний напрямок, що враховує традиції та культуру народу, і в основі цього напрямку лежать загальні принципи: оцінка місцевих особливостей і вимог різного роду кліматичних, природних, культурних, релігійних, історичних та інших традицій. Тому підходи до створення регіонально-спрямованого об'єкта повинні орієнтуватися на адаптацію глобальних тенденцій, з пріоритетним збереженням історичної та культурної спадщини конкретного регіону. В ході натурного спостереження

побудованих сучасних будівель і аналізу архітектурних проектів, було встановлено, що акцент робиться у великій мірі на застосування сучасних матеріалів, технологій та ідей без урахування культурних і традиційних мотивів регіону будівництва (регіоналізму).

У зв'язку з цим, при впровадженні проектно-творчої концепції регіоналізму в сучасній архітектурно-дизайнерській практиці необхідно орієнтуватися на наступні інтегровані стратегії:

- відтворення історичної спадщини;
- акцент на візуальне сприйняття об'єкта;
- повага до історії та традиції регіону;
- адаптація традиційних образів до сучасних умов;
- перевтілення традиційних рішень в сучасну архітектуру;
- розглядати регіоналізм і глобалізацію як складові частини загального процесу, а не як протиборчі течії.

Література

1. Жоголева А. В. Особенности архитектурной деятельности в условиях постиндустриального пространства. Автореф. Дис. канд. арх. Нижний Новгород, 2009. 17с. URL: www.dissers.info/abstract_390821.html

2. Черкес Б.С. Архітектура сучасності. Остання третина XX – початок XXI століття: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010 – 384с.

3. Гайворонский Е.А. Региональные особенности архитектуры и градостроительства Донбасса в научных исследованиях, в проектной практике, творчестве и подготовке специалистов на архитектурном факультете ДНАСА. Современное промышленное и гражданское строительство. 2016. Том 12, № 1. С. 31-50.

4. Ушаков Г. Н. Формування напрямів в світовій архітектурі на початку XXI ст.сСучасні проблеми архітектури та містобудування. 2010. № 24. С.117-123.

5. Гор А. А., Проблема выявления этнических особенностей в региональной архитектуре. Вестник АлтГТУ. 2010. №1-2. С. 157-159.

6. Черкес Б. С. Ідентичність архітектури як фактор розвитку регіону. Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». 2008. № 632. С. 4-6.

7. Torabi Z. Effective Factors in Shaping the Identity of Architecture. Middle-East Journal of Scientific Research. 2013. №15. P. 106– 113.

References

1. Zhogoleva A. V. (2009). Features of architectural activity in the conditions of the post-industrial space. Extended abstract of the candidate's thesis, A. V. Zhogoleva – Nizhny Novgorod [in Russian].

2. Cherkes B. S. (2010). Modern architecture. Last third of XX - the beginning of XXI century: textbook, B.S. Cherkes, S.M. Linda. L'viv: Publisher of Lviv Polytechnic [in Ukrainian].

3. Gayvoronsky E. A. (2016). Regional features of architecture and urban development of Donbas in scientific research, in design practice, creativity, and training of specialists at the Faculty of Architecture of the DNABA. E.A. Gayvoronsky. Modern industrial and civil construction, 12, 1, 31–50 [in Russian].

4. Ushakov G. N. (2010). Formation of directions in world architecture at the beginning of the XXI century, G.N. Ushakov. Modern problems of architecture and urban planning, 24, 117–123 [in Russian].

5. Gor A. A. (2010). The problem of identifying ethnic characteristics in regional architecture. A. A. Gor, V. A. Sidorov. Vestnik AltGTU, 1-2, 157–159 [in Russian].

6. Cherkes B.S. (2008). Identity of architecture as a factor of regional development, B. S. Cherkes. Vis. Nat. Univ. "Lviv, polytechnics», 632, 4–6 [in Ukrainian].

7. Torabi Z. (2013). Effective Factors in Shaping the Identity of Architecture. Z. Torabi, S. Brahman. Middle-East Journal of Scientific Research, 15, 106– 113 [in English].

Стаття надійшла до редакції 02.08.2020
Отримано після доопрацювання 06.11.2020
Прийнято до друку 11.11.2020